

գտնուած քաղաքաց վարժարաններն: Այս մասին ամենայն ջանք և յորդորք ապարդիւն. բացի ծնողաց օտարամոլութենէ և մանկանց իրենց միջավայրի ընկերաց յարեալ լինելէն՝ ամենուրեք կայ մի այլ գլխաւոր անյարմարութիւն, այն է, Հայ տուներու իրարմէ հեռաւորութիւնն:

Գոհութեան արժանի են շատ ծնողք, որք Հայերէն լեզուն ուսուցանել կը տան իրենց զաւակաց մասնաւոր ուսուցչաց միջոցաւ. թէև այն ալ ուսանողաց կողմէ միշտ դժուարութեամբ:

Բարեգործ. հաստատութիւնք.

Թեմիս մէջ բացի Հոգաբարձութիւններէ ուրիշ որ և է բարեգործ. մարմին կամ հաստատութիւն չկայ: Եկեղեցեաց հոգաբարձութիւնք եկեղեցապատկան ծառայութիւններէ զատ հոգ կը տանեն երթևեկ անոք և կարօտ աղքատաց: Մեծ աղէտից ժամանակ կը դրենք թեմերու Հոգաբարձուաց Մասնախումբ կազմելու և օժանդակութեան հասնելու համար աղետեալներու, և այս առթիւ կարելին ի գործ կը դրուի:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

Ներկայումս այցելու Հովիւ է կարգուած Ռումանիոյ հայութեան վրայ Տ. Գնէլ եպիսկոպոս Գալէմքեարեանը՝ որն ուղարկել է Ազգիս Վեհափառ Կաթուղիկոսին հետեւալ համառօտ տեղեկութիւնք.

«Ազգախնամ Տէր Հովուապետ,

Ինչպէս յայտնի է անցեալ տարի Պալքանեան երկրորդ պատերազմի իրադարձութեանց ատեն Պուլկարական Տօպրուճայի երկրամասն՝ ընդ մէջ Աև ծովու և Դանուբ գետի՝ Ռումանիոյ թագաւորութեան կցուեցաւ, որով այդ կողմերու հայ ժողովուրդի հոգևոր վերատեսչութեան գործն ալ անցած եղաւ Ռումանահայոց եպիսկոպոսութեան:

Ս. Զատիկի տօնէն անմիջապէս յետոյ փութացած ըլլալով այդ նոր թեմի ժողովրդեան այցելել և հովուական պաշտօնիս պահանջքն ի գործ դնել, կուգամ սոյն ամփոփ տեղեկագիրը խոնարհաբար մատուցանել առ ոտս Զերդ Ս. Օծութեան, որ ի սփիւռս աշխարհի ցրուեալ իւր հարգատ որդւոց միշտ շնորհած է ու կշնորհէ հայրապետական վերին խնամք և հոգածութիւն:

Սիլիսրէ

Գնուր դեռի աջակողմեան եղբրքը կգտնուի այս քաղաքն, ընդհանուր բնակչութեան թիւն է 13,000 և մեծամասնութեան կարգաւ են Պուլկար, Թուրք, Հայ, Ռումէն և Հրեայ:—Քաղաքական նոր բաժանմամբ Սիլիստրէ կառավարչանիստ կեղրոնն է «Տարոսթոյ» գաւառի: Հայերն այս քաղաքին մէջ ընդամէնն 90 տուն են, շրջակայ գիւղօրէից մէջ կան ցրուած 50 տունի չափ. կզբաղին առհասարակ վաճառական-խանութպանութեամբ մանիֆաթուրայի, արմտոց և նալարեղէնի:

Եկեղեցի՝ մէկ, յանուն ս. Աստուածածնի, կգտնուի քաղաքին հիւսիս-արևելեան կողմն Հայոց թաղին մէջ. շէնքը բարուկիր է, բայց նորոգութեան կարօտ. յիշատակարան չունի, տեղեկացայ որ վերաշինուած է 1857 թուին նախորդ շէնքի հիմերուն վրայ, արդեամբք բարեպաշտ ժողովրդեան և ջանիւք կարապետ ծ. վարդապետ Ալեքսանեանի, որուն գերեզմանը կայ Տաճարի հարաւակողմեան պատին գուրսի կողմը:—Այժմ կպաշտօնավարէ Տ. Ներսէս քահանայ Թորոսեան Ծումլացի, ձեռնադրեալ 1909 թուին Տ. Մկրտիչ արքեպս. Վեհապետեանէ ի Կ. Պօլիս: Սոյն բարեկրօն քահանային յանձնած եմ շրջակայ գիւղօրէից մէջ ցրուած մեր ժողովուրդի հոգևոր պէտքերու հոգածութիւնը ամէն առթիւ:

Ազգ. նրկսեռ վարժարան՝ մէկ՝ ս. Լուսաւորչեան անուամբ, նախակրթարան մէ չորս դասարաններով, կգտնուի եկեղեցու շրջապատին մէջ հարաւակողմն, նոյնպէս քարա-

շէն, 1869 թուականին կառուցուած, Ընդհանուր աշուկեր-
տաց թիւն է 75, գրեթէ կէս առ կէս մանչ և ազջիկ, իսկ
մանկապարտէզն երկու բաժանումով և 32 փոքրիկներով
կզանուի շատ մօտը եկեղեցական փոքր շէնքի մը մէջ:—
Մայրենի լեզուէն զատ այժմ կաւանդուի՝ ըստ օրինի՝
Ռուսերէնը. կարգադրութիւններ ըլինք աւելի ուշադիր
դասաւանդութեամբ լայն տեղ տալու Ազգ. պատմութեան,
Կրօնի և Հայաստանի աշխարհագրութեան:—Ուսուցչական
երկսեռ մարմինն հինգ անձերէ կբաղկանայ, որոցմէ այր
մը և կին մը ռուսմանազգի են և պաշտօնավարել սկսած են
Ռուսէն տիրապետութենէն ի վեր, վճարուելով պետական
մատուկէն:

Ազգային գործերու վիճակը զժբախտաբար շատ ան-
կերպարան գտայ Սիլիստրէի մէջ անմիաբանութեան երե-
սէն: Թէ եկեղեցոյ բեմէն և թէ տեսակցութիւններու
միջոցին շարունակ համերաշխութեան յորդորներ կարգացի
և ապա Տեսոն յաջողելով նոր Թագական Խորհրդոյ քուէ-
արկութիւն կատարուեցաւ, որով եօթն ազգայիններ կոչ-
ուեցան այդ պաշտօնին: Նորընտիր ազգային պաշտօնական
այս մարմինը, որուն առաջին նիստերուն նախագահեցի
և եկեղեցական ու կրթական խնդիրներու բարւոք կարգա-
դրութեան համար պէտք եղած ուղղութիւնը գծեցի, յոյս
կներշնչէ համերաշխ ոգևով աշխատելու, ազգին օգուտն
ամէն անձնական նկատումէ վեր դասելու և իր պաշտօ-
նավարութիւնն ամէն կերպով արդիւնաւոր ընծայելու:

Սիլիստրէ գտնուած միջոցիս Ռուսմանիոյ Վեհ. Գարու
Ա. թագաւորն իր անդրանիկ այցելութիւնը սուաւ նոյն
քաղաքին, և պատիւն ունեցայ ներկայանալու նորին Վե-
հափառութեանց թագաւորին և Եղիսաբէթ թագուհիին, իսկ
երեկոյին պաշտօնական հրաւէրով մասնակցելու արքայա-
կան սեղանին:

Տօյրիչ (Բագարնիք)

Սոյն քաղաքը կզանուի Սիլիստրէէն զէսլի հարաւային
արևելք կողքով 12 ժամ հեռի լեռնաղաշտային ղիբքի մը

վրայ, ունի 20,000 բնակիչ, որոց մեծամասնութիւնը կը-
կազմեն Պուլիարներն ու Իսլամները, Ռուսմանիոյ անցնելէն
ի վեր կառավարչանիստ կեդրոն քաղաքն է նորակազմ դա-
ւառին: Հայերն ընդամէնն 80 տուն են, վաճառական-խա-
նութպան և արհեստաւոր, աւելի թրքախօս են քան հայա-
խօս, թէպէտ մայրենի լեզուի հասկացողներ ալ կան:

Եկեղեցի՝ մէկ, նուիրուած ս. Յովնաննէս Աւետարանչի
անուան, կդանուի քաղաքի արևելեան թաղին մէջ, շրջա-
պատուած հայ բնակչութենէ: շէնքը քարուկիր է փայտա-
շէն առաստաղով, ճաճարն իր փոքրութեան ու պարզու-
թեան մէջ կոկիկ է և սիրուն. յիշատակարան շունի, բայց
տեղեկացայ որ մի և նոյն տեղին վրայ հայերն ունեցած
են 1834 թուին փայտաշէն եկեղեցի մը յետոյ այրած.
1859-ին վերակառուցուեր է այն և Մարտիրոս վարդապետ
Մուգաթաճեանի ձեռքով օծուեր. այս շէնքն ալ 1878-ի
Ռուսեթուրք պատերազմին հրկիզուեր է. իսկ արդի եկե-
ղեցին 1886 տարւոյն նոյն հիմերուն վրայ կառուցուելով
օծումն կատարուեր է 1894-ին Գէորգ վարդապետ երէ-
ցեանէ:— Այժմու հոգևոր պաշտօնեայն է Տ. Ներսէս քա-
հանայ Դոնջէկիւլեան Կ. Պոլսեցի, ձեռնադրեալ 1905-ին
գեր. Գէորգ արքեպիսկոպոս Իւթուճեանէ ի Մանչէսթր:

Ազգ. երկսեռ վարժարան՝ մէկ, Մամիկոնեան անունով,
կդանուի եկեղեցւոյ դէմը քարուկիր կոկիկ շէնքով: Երկսեռ
աշակերտաց թիւն է 40 նախակրթարանի մէջ, իսկ ման-
կապարտէզի բաժինը ընդամէնն 45 փոքրիկներ ունի նոյն-
պէս երկսեռ:— Հայերէնի հետ պարտաւորիչ է Ռուսէն
լեզուի ուսուցումն. հրահանգեցի մերագնեայ ուսուցիչն և
ուսուցչուհին աւելի հոգ տանել մայրենի լեզուի, կրօնի
և ազգային պատմութեան դասաւանդութեանց: Կաշառ-
նավարէ նաև Ռուսմանաղբի ուսուցիչ մը:—

Նախորդ Թաղական Խորհրդոյ կազմայուծմանը երկար
ատենէ ի վեր աննախանձելի վիճակի մը մասնուեր էին
այստեղ ալ ազգային գործերը:— Իմ նախադահութեան
ներքև նոր ընտրութիւն կատարել տուի ժողովրդեան և
եօթն ազգայիններ կոշուեցան ի պաշտօն թաղականութեան

և այսու ազգային պաշտօնական մարմին մը գոյութիւն առնելով Տոպրիչի մէջ իսկոյն ձեռնարկեց գործը:

Պալչիկ

Սև ծովու վրայ նաւահանգիստ քաղաք մէ 5,000 բնակիչով և 4 ժամ հեռաւորութեամբ Տոպրիչէ: Հայերն հազիւ 18 տուն են, կզբաղին խանութպանութեամբ և յանձնակատարութեամբ:—Ո՛չ եկեղեցի ունին և ոչ վարժարան, ի վիճակի ալ չեն առայժմ ունենալու:—Զիրենք Տոպրիչի եկեղեցւոյն ծուխ արձանագրել տալով ամէն առթիւ հոգևոր պէտքերու մատակարարութեան պաշտօնը յանձնեցի Տոպրիչի քահանային:—Պալչիքի ամբողջ հայութիւնը հաւաքելով սրահի մը մէջ երկարօրէն խօսեցայ ինչ որ պարտք կզնէր իմ վրայ հովուական պաշտօնս:

Տեղեկագիրս աւարտելէ առաջ կփութամ յայտնել խոնարհաբար թէ՛ ջանացած եմ վերոյիշեալ քաղաքաց ժողովուրդին հոգևոր մխիթարութեան համար պարտքս կատարել, պատարագելով ու քանիցս հայերէն և թուրքերէն քարոզելով, որպէս զի ամբապինդ մնան Հայաստանեայց եկեղեցւոյ անայլալ հաւատարմութեան, առ Մայր Աթոռդ հարազատութեան, ազգային զգացմանց և տոնմային նկարագրի յարատև պահպանման մէջ:—Նաև մասնաւորապէս իբր ազգային պարտք զրի մանաւանդ մայրերի վրայ ընտանեկան յարկի ներքև միշտ հայերէն լեզուի գործածութիւնը:—

Այցելու հովիւ Ռումանիոյ

ՓՆԷլ Եպիսկոպոս Փալէմբարեան

8 մայիս 1914 ի Փոնտանցա

(Ռումանիա)

